

Μαρία Αντουανέτα: Η βασίλισσα, ο λαός και η αδυσώπητη σύγκρουση των τάξεων

Στα τέλη του 18ου αιώνα, η Γαλλία ήταν ένα πύρινο καμίνι έτοιμο να εκραγεί. Ένα βασίλειο χτισμένο πάνω σε δύο κόσμους που δεν συναντήθηκαν ποτέ: τον κόσμο των λίγων, των γεννημένων στην πολυτέλεια, και τον κόσμο των πολλών, των γεννημένων να υπηρετούν.

Η Μαρία Αντουανέτα, σε αυτό το σκηνικό, δεν ήταν απλώς μια βασίλισσα. Ήταν το πρόσωπο μιας πραγματικότητας που ο λαός είχε μάθει να μισεί: η ζωντανή ενσάρκωση του χάσματος ανάμεσα σε εκείνους που ζούσαν μέσα στο μετάξι και σε εκείνους που πέθαιναν αγκαλιά με την πείνα. Ό,τι κι αν ήταν ουσιαστικά ως άνθρωπος, στην ψυχή του λαού μετατράπηκε σε σύμβολο περιφρόνησης, σπατάλης, και απόλυτης κοινωνικής κώφωσης.

Η Γαλλία που βράζει

Στη χώρα, οι μάζες στενάζουν. Στους δρόμους του Παρισιού, των μικρών πόλεων και των χωριών, η καθημερινότητα ήταν βαριά, σκληρή, άδικη. Ο απλός άνθρωπος πληρώνει:

φόρους για το στέμμα

φόρους για τους ευγενείς

φόρους για την εκκλησία

και ακόμα φόρους για να αναπνεύσει

Ενώ εκείνοι που διαφέντευαν τη ζωή του, δεν πλήρωναν τίποτα. Η αριστοκρατία γεννιόταν με δικαιώματα· ο λαός γεννιόταν με υποχρεώσεις. Οι ευγενείς γλεντούσαν σε χρυσές αίθουσες, φορούσαν μαργαριτάρια, παρήγγελλαν φορέματα σε αριθμούς που ξεπερνούσαν τα ρούχα ολόκληρων οικογενειών μιας επαρχιακής πόλης. Η βασίλισσα μόνη της ξόδευε ποσά ικανά να θρέψουν χωριά.

Χιλιάδες πέθαιναν από έλλειψη ψωμιού· όχι από αμέλεια, αλλά από ένα κοινωνικό σύστημα που είχε αποφασίσει πως η ζωή τους άξιζε λιγότερο.

Σε αυτή την ατμόσφαιρα, η φράση «Αν δεν έχουν ψωμί, ας φάνε παντεσπάνι» — είτε ειπώθηκε είτε όχι — δεν ήταν απλώς λόγια. Ήταν μπουρλότο στην ήδη φλεγόμενη κοινωνική συνείδηση.

Απόδειξη πως οι λίγοι στην κορυφή δεν αντιλαμβάνονταν ούτε την πείνα, ούτε τον θυμό, ούτε την ανθρωπιά των πολλών.

Ίσως η Μαρία Αντουανέτα να μην είπε ποτέ αυτή τη φράση. Αλλά ο λαός την πίστεψε — και αυτό ήταν αρκετό. Η αλήθεια δεν είχε σημασία πια· η συμβολική της δύναμη ήταν συντριπτική.

Η βασιλική τύφλωση

Στις αίθουσες των Βερσαλλιών, η πραγματικότητα ήταν τόσο διαφορετική που έμοιαζε με άλλο κόσμο.

Τα συντριβάνια κυλούσαν κρασί στις γιορτές.

Τα τραπέζια λύγιζαν από τα εδέσματα.

Οι τοίχοι έλαμπαν από καθρέφτες, όχι για να βλέπουν το είδωλό τους οι βασιλείς, αλλά για να μη βλέπουν ποτέ τον λαό.

Εκείνη, η βασίλισσα, περιέβαλε τον εαυτό της με μουσική, θέατρο, περίτεχνους κήπους, και ένα «χωριό-παιχνίδι» στο οποίο παρίστανε την απλή χωριατοπούλα για διασκέδαση — τη στιγμή που έξω αληθινοί χωριάτες πέθαιναν από αληθινή φτώχεια.

Αυτός ήταν ο πραγματικός πυρήνας της ταξικής σύγκρουσης: όχι μόνο η υλική ανισότητα, αλλά η απόλυτη, παγερή άγνοια της μιας πλευράς για την άλλη.

Για τους αριστοκράτες, ο λαός ήταν πλήθος, αριθμοί, οχλοβοή.

Για τον λαό, οι αριστοκράτες ήταν παράσιτα που έπιναν το αίμα τους.

Και όταν δύο κόσμοι τόσο ασύμβατοι μοιράζονται την ίδια χώρα, η ιστορία έχει δείξει τι ακολουθεί: σύγκρουση, ανατροπή, τιμωρία.

Η έκρηξη

1789. Το ποτήρι ξεχειλίζει.

Ο λαός δεν ζητά πια ψωμί — ζητά δικαιοσύνη.

Δεν ζητά φιλανθρωπία — ζητά ισότητα.

Η επανάσταση δεν γεννήθηκε από ιδέες διαφωτισμού μόνο. Γεννήθηκε από άδεια στομάχια, από ταπεινωμένες αξιοπρέπειες, από ανθρώπους που δεν είχαν τίποτα να χάσουν πια. Η Μαρία Αντουανέτα δεν κατάλαβε ποτέ τι πλησίαζε. Ή ίσως το κατάλαβε, αλλά δεν μπορούσε να συλλάβει ότι ένας θρόνος μπορεί να πέσει από κραυγές, όχι από ξίφη.

Η πτώση και η παγερή αλήθεια

Όταν η βασίλισσα σύρθηκε από τα ανάκτορα στο πλήθος, το μίσος ξέσπασε. Δεν ήταν πια άνθρωπος.

Ήταν το σύμβολο ενός συστήματος που έπρεπε να εκτελεστεί για να ζήσει ο λαός.

Στη δίκη της, οι κατηγορίες που ακούστηκαν δεν είχαν όλες βάση. Αλλά δεν είχε σημασία. Η κοινωνική εκδίκηση είχε ήδη αποφασίσει:

Να πέσει το κεφάλι.

Να πέσει ο θεσμός.

Να πέσει **ολόκληρο το οικοδόμημα της αδικίας.**

Και ύστερα — η λεπίδα.

Με αυτή δεν σκοτώθηκε μόνο η Μαρία Αντουανέτα.
Θάφτηκε ένας ολόκληρος κόσμος, αιώνων αλαζονείας.

Η γκιλοτίνα κατέβασε μαζί της όχι μόνο ένα κεφάλι αλλά έναν θεσμό.
Η Γαλλία μπήκε σε νέα εποχή, όχι από ιδεαλισμό αλλά από ανάγκη.

Ο λαός έμαθε τι σημαίνει να διεκδικείς.
Οι άρχοντες έμαθαν τι σημαίνει να φοβάσαι τον λαό.
Ο κόσμος έμαθε ότι η εξουσία δεν είναι θεϊκό δώρο — είναι κοινωνικό συμβόλαιο.

Η φράση του παντεσπανιού, αληθινή ή όχι, έγινε αιώνιο σύμβολο. Σύμβολο υπενθύμισης ότι
**οι άρχοντες που δεν βλέπουν τον λαό τους, καταλήγουν να τον κοιτάζουν από το
ικρίωμα.**

Η ιστορία της Αντουανέτας μας θυμίζει ότι καμία εξουσία δεν είναι ασφαλής όταν οι λαοί
πεινάνε — για ψωμί ή για δικαιοσύνη. Και πως **η ταξική αλαζονεία, όταν δεν συντρίβεται
από την ηθική, συντρίβεται από την ιστορία.**

Κάθε ομοιότητα με τη σημερινή εποχή (δεν) είναι απλώς μία σύμπτωση.